

Atıf/Cite: Bozyel, F. (2023). Türkiye ve Yunanistan arasında Ege Adalarının durumu hakkındaki uyuşmazlıklar üzerine inceleme. *İctimaiyat*, Osmanlı'dan Günümüze Balkanlar Özel Sayısı, ss. 12-27.

Sosyal Bilimler Dergisi | Journal of Social Sciences
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ictimaiyat>

Başvuru / Recieved:

21 / 12 / 2022

Kabul / Accepted

27 / 04 / 2023

DOI: [10.33709/ictimaiyat.1222572](https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1222572)

Türkiye ve Yunanistan Arasında Ege Adalarının Durumu Hakkındaki Uyuşmazlıklar Üzerine İnceleme

Examining the Disputes between Turkey and Greece on the Status of the Aegean Islands

Fuat BOZYEL^a

Öz

Bu çalışma, Türkiye ve Yunanistan arasında uzun süredir devam eden Ege Adaları uyuşmazlığını incelemeyi amaçlamaktadır. Türkiye ile Yunanistan arasında tarihi ve coğrafi ilişkilerin sonucunda belirli uyuşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Çalışma söz konusu uyuşmazlığı tüm yönleri ile ele almamaktadır. Çalışmanın ana odağı egedeki durumu belirsiz adaların durumu, iki ülkenin karasuları ve kıta sahanlığı sorunlarının çözümü üzerine yoğunlaşmaktadır. Son yıllarda Akdeniz'de meydana gelen hareketlilikler bu tartışmaları yeniden ortaya çıkarmıştır. Buna ek olarak Lozan Barış Antlaşması ve Paris Barış Antlaşması yorumlandığında, açıkça zikredilmeyen adaların Türkiye Cumhuriyeti'ne ait olduğu anlaşılmaktadır. Fakat Türkiye- Yunanistan arasındaki bu durum uluslararası platformlarda da adil bir biçimde değerlendirilmediği görülmektedir. Ege'de 150 ada, adacık ya da kayalık bulunmaktadır. İki ülkenin kıta sahanlığı uyuşmazlığının çözüme kavuşturulması konusunda, Uluslararası Adalet Divanı kararları incelenmelidir. Bu çerçevede mahkeme, ortay hat prensibinin her davada uygulanamayacağını ve hakkaniyete uygun çözümlerle sorunun çözülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İki ülke arasındaki bu durumun adil bir biçimde ortaya konması adaların hukuki statüsü açısından önemlidir. Bu noktada coğrafi, hukuki ve siyasi şartlar dikkate alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler

Türkiye, Yunanistan, Ege Adaları, Ortay Hat, Hakkaniyet

Abstract

This study aims to analyze the long-standing Aegean Islands dispute between Turkey and Greece. Certain disputes arise as a result of historical and geographical relations between Turkey and Greece. The study does not address all aspects of this dispute. The main focus of the study is on the status of the islands of uncertain status in the EEZ and the solution of the territorial waters and continental shelves of the two countries. The movements in the Mediterranean in recent years have re-emerged these debates. In addition, when the Lausanne Peace Treaty and the Paris Peace Treaty are interpreted, it is understood that the islands not explicitly mentioned belong to the Republic of Turkey. However, it is seen that this situation between Turkey and Greece is not evaluated fairly in international platforms. There are 150 islands, islets or rocks in the Aegean. In order to resolve the continental shelf dispute between the two countries, the decisions of the International Court of Justice should be examined. In this framework, the court emphasizes that the median line principle cannot be applied in every case and that the problem should be solved with equitable solutions. A fair presentation of this situation between the two countries is important for the legal status of the islands. At this point, geographical, legal and political conditions should be taken into account.

Keywords

Turkey, Greece, Aegean Islands, Median Line, Justice.

^a Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Güroymak Meslek Yüksek Okulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, Bitlis/Türkiye.

Assistant Professor, University of Bitlis Eren, Güroymak Vocational School, Department of Legal Office Management and Secretariat, Bitlis/Türkiye. Email: fuat.bozyel@gmail.com.
(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License ile lisanslanmıştır.

İctimaiyat Dergisi, lisanslama politikası ile telif hakkının ve kullanıcı haklarının açık olmasını sağlar. Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlar. / Journal of İctimaiyat Magazine ensures that copyright and user rights are open with its licensing policy. Author(s) publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

1. Giriş

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun kadim mirasını devralmış bir devlettir. Bu yönüyle tarihi ve coğrafi bir misyonu ve geçmişten tevarüs ettiği bir politik vizyonu bulunmaktadır. Bu çerçevede, imparatorluk bakıyesi olarak telakki edilen, eski tabiyetleri ve bugünün komşu devletleri ile de bu çerçevede geliştirdiği ikili ve bölgesel ilişkileri bulunmaktadır. Fakat aynı komşu ülkeler ile Türkiye arasında, yine geçmişten miras kalan ve çözüm bekleyen problemler de bulunmaktadır. Bunlardan biri de Yunanistan ile, 1829 yılında bağımsızlık kazanmasından itibaren, önce Osmanlı ve sonrasında Türkiye Cumhuriyeti arasında tecrübe edilen Ege Denizi hâkimiyeti meselesidir.

Yunanistan, antik Yunan medeniyetinden başlayarak Ege Denizi'nde 3000 yıllık bir geçmişi olduğunu ve bu nedenle Ege'nin bir "Yunan Gölü" olduğunu savunmaktadır. Bu çerçevede Yunanistan, Ege Denizi'ndeki egemenlik alanını genişletebilmek adına, karasularını 6 milden 12 mile çıkarmayı amaç edinmektedir. Ayrıca Ege Denizi'nde bulunan pek çok irili ufaklı ada, adacık ve kayalıklarının ana karaya bağlı olduğunu, dolayısıyla egemenliğinin başlangıç noktalarının da bu adalardan itibaren sayılması gerektiğini iddia etmektedir. Kaldı ki Lozan ve Paris Barış Antlaşmaları ile açıkça zikredilmemiş pek çok adanın da kendisine ait olduğunu iddia etmektedir. Açıktır ki bu iddia, deniz sınırlarının önemli bir kısmını teşkil eden Türkiye'nin Ege Denizi üzerindeki egemenlik haklarını ve kullanım imkânlarını önemli ölçüde sınırlandıracak bir iddia olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma, yukarıda adı geçen iki iddia hakkında Türkiye ve Yunanistan'ın iddialarını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın "I. Devlet Kavramı ve Devletin 'Deniz Ülkesi'" başlığı altında öncelikle devletin tanımı ve devletlerin ülkesini oluşturan deniz sınırlarının ne olduğu, bu çerçevede alanı ilgilendiren "karasuları", "kıta sahanlığı" ve "münhasır ekonomik bölge" gibi terimler izah edilmektedir. Akabinde ise "II. Ege Denizi'nde Yunanistan ve Türkiye'nin İddiaları" başlığı altında, bu terminolojiden hareketle iki ülkenin iddiaları incelenmektedir. Son olarak "III. Uluslararası Yargı Kararları Çerçevesinde Konunun İncelenmesi" başlığı ile konuya dair Uluslararası Adalet Divanı kararlarından örneklere değinilerek konu tahlil edilmiştir.

2. Devlet Kavramı ve Devletin "Deniz Ülkesi"

2.1. Genel Olarak Devlet Kavramı ve Unsurları

Devlet, farklı şekillerde isimlendirilmektedir. Kelime olarak "devlet", Arapça, "devle" kelimesinden geçmiş olup "tedavül eden" anlamına gelir. Bu terim, batı dillerinde, stato, etat, state, staat gibi kavramlar ile karşılanmaktadır. Bu kelimeler, "hal, durum" anlamına gelir. Devletin gördüğü işlevin Roma Cumhuriyeti döneminde res publica, veya civitas gibi kelimeler ile karşılandığı görülmektedir. Yani kamunun idaresini ya da medeni haklara sahip kimselerin yönetime katılmasını ifade eden bir terimdi (Başgil, 1946: 981; Gözler, 2011: 362-364).

Devlet ile ilgili olarak pek çok farklı tanımlama bulunmaktadır. Rousseau'ya göre devlet bir toplum sözleşmesidir. Carey ise devleti "soyguncu bir çete" olarak tanımlar. Platon ya da Karl Marx ve onun takipçileri açısından devlet siyasal ve ekonomik konularda vatandaşlar karşısında "efendi" konumundaki kudrettir. Yani devlet kadir-i mutlaktır. Devlet, vatandaşları üzerinde, hukuk düzenini korumak ve düzeni sağlamak adına güç kullanma tekeli elinde bulunduran cebri bir sosyal sistemdir (Eren, 2021: 245). Öyle ki Platon, devletin bireylerin cinsel münasebetlerini dahi düzenleyebileceğine inanır. Bu noktada Grotius ise "devlet, üyelerini bir

hukuk düzeni içinde korumak ve onların çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla oluşturulan, özgür insanların yetkinleştirilmiş bir birliğidir” demektedir (Oppenheimer, 1984: 36-40). Eski öğretiler, devletin vatandaşlarını bir şekilde korumayı amaçlayan koruyucu bir kurum olmasını amaçlamışlardır. Dışarıya karşı sınırların korunması, içeride ise hukuk düzeninin sürdürülmesi, devletin varoluş ve işleyiş nedeni (ratio fiendi et essendi) olarak kabul edilmiştir (Oppenheimer, 1984: 36-40). İbn-i Haldun’un ifadesiyle devlet, insanları birbirine karşı koryacak ve kötülük yapmaktan caydırıcı bir güce, insanların bir diğerine karşı tecavüz etmelerini önleyecek ama insanların dışında var olacak olan başka bir şeydir (Ay ve Uçar, 2015: 196). Ancak en nihayetinde “devlet” denildiğinde karşımızda kanlı-canlı bir figür belirmez. Fakat biz devletin var olduğunu her an hissederiz (Anayurt, 2021: 243). Bu insanoğlunun toplumsal yaşamı tecrübe eder etmez düzen ihtiyacını karşılamak adına ürettiği bir mit olarak karşımıza çıkar. Zira Noah Harari’nin Sapiens kitabında da belirttiği gibi, modern bir devlet, tıpkı ortaçağda kilise antik bir şehir ya da diğer geniş çaplı insan işbirlikleri gibi insanların kolektif hayal gücünde yaşattıkları ortak mitler etrafında örgütlenmiştir (Harari, 2015: 40).

Evet, devlet, meşru güç kullanma tekeline sahip bir mit ya da hayal ürünüdür. Peki, bu hayal ürününü somutlaştıran unsurları nelerdir? Bu sorunun cevabı, Jellinek’in devlet tanımında karşılık bulmaktadır. Jellinek, devleti unsurları üzerinden tanımlayan ilk düşünürdür. Ona göre “devlet, belirli bir toprak parçası üzerinde egemen olan belirli bir insan topluluğunun oluşturduğu bir varlıktır.”

Kısaca, devletin millet unsuru, devleti oluşturan insan topluluğuna karşılık gelmektedir. Milleti olmayan bir devlet bulunmamaktadır. Zira eşyanın tabiatına aykırıdır. Toplum, devletin oluşumuna ön gelen bir tasavvurdur (Akbulut, 2015: 166). Egemenlik ise devletin meşru güç kullanma tekeline ifade eder. Bu güç, bugün millet unsurunun gönüllü itaatini sağlamak maksadıyla rızaya dayalı olarak gerçekleşir (Locke, 2019: 93-95, 128,141-142).

Çalışmamızın temelini teşkil eden unsuru ise “ülke” unsurudur. Devlet, memleketi olan ve hududu belli bir ülke üzerinde yaşayan insan birliğidir. Devlet en nihayetinde, hududu belirlenmiş ya da belirlenebilir bir alan üzerinde kurulabilir. Her ne kadar gezgin cemiyetler, siyasi birlikler teşekkül ettirebilirse de bu birliklerin devlet olarak tanımlanması güçtür. Başgil’in ifadesiyle:

“Ülke Devlet birliği için sadece maddi bir muhit ve bir ikamet sahası, bir konak yeri yahut bir misafir evi gibi bir şey değildir. Ülke otonom bir hukukî ve sosyal nizam çerçevesi, daimî ve inhisarî bir mülkiyet mevzuu ve bir faaliyet ve salâhiyet çerçevesidir. Bu çevre içinde bulunan herkes, her şey ve her grupman yakından veya uzaktan, vasıtalı veya vasıtasız, Devlet birliği nizamına bağlı ve birlik salâhiyetlerine tâbidir” (Başgil, 1946: 988).

Ülke açısından önemli olan, sınırlarının büyüklüğü ya da tek mi parçalı bir yapıda mı olduğu önemli değildir (Eren, 2021: 258). Bugün Mikronezya gibi küçük ada devletleri ya da Endonezya gibi adalardan oluşan bir devlet pekâlâ bulunmaktadır. Önemli olan, bu toprak parçalarında bir milletin egemenliğini tesis etmiş olmasıdır (Anayurt, 2021: 261). Öyleyse milletin egemenliğini tesis ettiği ülkenin “alanını” ya da daha doğru bir ifadeyle etki alanını ortaya koymak önemlidir. Devletin ülke unsuru, kara, hava ve su ülkesi olarak üçe ayrılır. Devletin kara ülkesi, devletin egemenliği altındaki toprak parçasıdır. Bu alan, bazen dağların ya da akarsuların oluşturduğu hatlar gibi doğal bazen ise enlem ve boylam çizgileri gibi yapay sınırlar ile belirlenen çizgilerdir.

Bu sınırlar, birbirine komşu ülkelerin antlaşmaları ile belirlenmektedir (Gözler, 2011: 423). Ülkenin hava ülkesi ise hem kara hem de deniz ülkesinin üzerinde kalan tüm hava alanını kapsamaktadır. Teknik anlamda atmosferin kullanılmasıdır. Yalnız buradaki egemenlik yetkisi mutlak değildir. Hava ulaştırması ve telekomünikasyon faaliyetleri çerçevesinde bu alanda devletlerin yetki kullanımı sınırlandırılmıştır (Eren, 2021: 259; Pazarcı, 2010: 296-306). Devletin deniz ülkesi ise, çalışma açısından taşıdığı önem itibarıyla, ayrıca ele alınmalıdır.

2.2. Devletin “Deniz Ülkesi”

Devletin su ülkesi, milli ırmaklar ve kendi toprakları içerisinde yer alan uluslararası ırmaklardan; göl, liman ve körfezlerden, iç denizler ve kara sularından meydana gelmektedir (Başgil, 1947: 1267). Kara sınırı içerisinde yer alan milli ırmaklar, göller ve denizler ile ilgili olarak pek bir çekişme ortaya çıkmamaktadır. Fakat bilhassa uluslararası ırmaklar ve birden fazla ülke tarafından sınır komşuluğu ilişkisine neden olan denizlerin kullanımı ile ilgili olarak ihtilaflar ortaya çıkmaktadır. Bu noktada önemli bir terim kara suları terimidir. Karasuları, denize kıyısı olan devletlerin kara ülkelerini çevreler. Bu noktada ise bazen bitişik bölgeye, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgeye ya da açık denize kadar uzanan deniz kesimini belirtir. Bu noktada karasuları, devletin deniz ülkesinin nihai noktasıdır (Toluner, 1987: 51). Karasularının dışsal sınırı ise her noktası esas hattın en yakın noktasına, karasularının genişliği kadar uzaklıkta olan bir hattır. Bu sınırın da temelde karşılıklı kıyıdaş olan ülkelerin antlaşmaları ile belirlenmesi beklenir. Fakat aksine anlaşma yoksa bu devletlerden hiçbiri kendi karasularının hiçbir noktasını, birbirlerinin karasularının ölçülmeye başladığı ve birbirlerine karşılıklı olarak en yakın olan noktalardan eşit uzaklıkta bulunan orta hattın ötesine uzanamaz. Bugün karasularının genişliğinin 3-12 mil arasında değiştiği görülmektedir. BMDHS de karasularının 12 deniz milini geçemeyeceğini düzenlemiştir (Karğın, 2010: 47).

Bu noktada uluslararası hukukta kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge adı altında iki kurum bu sorunu çözüme kavuşturabilmek amacıyla ortaya atılmıştır. Devletler adı geçen bu iki bölgede “egemen haklarını” kullanmaktadır. Şurası önemlidir ki egemen hakların kullanılması, bir devletin bu alanda egemen olmadığı, yani bu alanların egemenlik alanı içerisinde olmadığı fakat uluslararası sözleşmeler ile hak kullanımı için devletin yetkilendirildiği uluslararası sular olarak değerlendirilmektedir (Ertuğrul, 2017: 53). Bu hakların kıyı devletlerine verilmesinin bölgedeki doğal kaynakları araştırmak ve işletmek için imkânlarını geliştirmelerine katkı sağlayacağı düşünülmüş, bunu yaparken de açık denizlerin serbestliğine en az zarar verecek şekilde gerçekleştirmeleri şartı, BMDHS’de kayıt altına alınmıştır (Ertuğrul, 2017: 54-55).

Kıta sahanlığı, kıyı devletinin kara ülkesinin denizin altından devam eden doğal uzantısı olarak tanımlanmaktadır. 1958 tarihli Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesi’ne göre kıta sahanlığı, a) kıyıya bitişik fakat karasuları sahasının dışında 200 metre derinliğe kadar olan sualtı alanlarının deniz yatağını ve toprak altını veya o derinliğin ötesinde, üstteki suların derinliğinin zikredilen alanların doğal kaynaklarını işletmeye imkân tanıdığı yere kadar uzanan yerleri, b) adaların kıyılarına bitişik olan benzeri sualtı alanlarının deniz yatağı ve topaltını ifade etmektedir (1958 Convention of Continental Shelf, art. 1). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’nin (BMDHS) 76. maddesinde de konunun düzenlendiği görülmektedir. Buna göre kıta sahanlığı, kara sularından itibaren 200 deniz mili mesafeye kadar olan kısımda devletin denizin altından devam eden doğal uzantısıdır (BMDHS, md. 76). Bu alanda devletlerin belirli egemen hakları olduğu düzenlenmiştir. Buna göre bu alanda araştırmada ulunmak, doğal kaynakları işletmek, ya da üçüncü taraflara bu konuda izin vermek haklarını içerir. Bu alandaki doğal kaynaklar,

alandaki canlı-cansız kaynakları ve sedanter türden canlı organizmaları içermektedir (BMDHS, md. 77).

Kıta sahanlığının sınırlandırılması bakımından özellikle yan ve ön sınırların belirlenmesi sorun teşkil edebilmektedir. Komşu kıyıdaş devletlerin bulunması durumunda belirlenimin ne şekilde gerçekleştirileceği durumu ortaya çıkmıştır. 1958 Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesi'nin 6. maddesine göre birbirine göre konumlanmış komşu devletlerin kıta sahanlıkları arasındaki ön sınır ya da yan sınır anlamında bir ihtilafın antlaşma suretiyle tespit edilmesi gerekmektedir. Eğer anlaşma yoksa özel şartlar başka bir sınır belirlenmesini haklı kılmıyorsa sınırın her noktasının her bir devletinin kara sularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatların en yakın noktalarında eşit uzaklıkta olan orta hat olacağı ifade edilmektedir (Özkan, 2015: 375-376). Benzer düzenleme, BMDHS'nin 83. maddesi ile de kabul edilmiştir. (Pazarıcı, 2010: 285) Bu hükmün niteliği ve izahı, çalışmanın üçüncü başlığı altında detaylı bir şekilde inceleneceğinden burada detaya girilmemiştir. BMDHS'ye göre kıta sahanlığı konusunda komşu devletler arasında bir uyuşmazlık varsa önce zorunlu hakemlik/hakem usulleri ile ilgili prosedüre başvurulmalı, anlaşmaya varılıncaya kadar işbirliği ruhu ve nihai anlaşmayı tehlikeye atmayacak bir anlayış içerisinde, geçici düzenlemeler yapmak yetkisine sahiptirler. Komşu devletler arasında yürürlükte bir anlaşma varsa uyuşmazlığın bu anlaşma çerçevesinde çözüme kavuşturulması gerekecektir (Özkan, 2015: 376-377).

Münhasır ekonomik bölge, (exclusive economic zone) bir kıyı devletinin karasuları esas çizgisinden başlayan 200 mile kadar varan ve karasuları dışında kalan su tabakası ile deniz yatağı ve onun toprak altında bu kıyı devletine münhasır ekonomik haklar ve yetkiler tanıyan deniz alanıdır (Pazarıcı, 2010: 286). Kıta sahanlığı kavramının ortaya atılması sonrasında, deniz alanlarında yüzer veya sabit tesislerin sayısı artmış ve bu bölgede kıyı devletlerine sadece karasularının ötesindeki canlı kaynaklar üzerinde münhasır haklar tanıyan balıkçılık bölgesinden çok daha geniş haklar verilmesi söz konusu olmuştur. Bu bölge ülke sınırına dâhil değildir. Fakat doğal kaynakların ve bazı yetkilerin kullanımı amaçlanmaktadır (Karataş, 2015: 82-85). Kavramın ortaya çıkışı temelde Latin Amerika ülkelerinin 1945 sonrasında ortaya attıkları miras denizi kavramının yaygınlaşması sonrasında BMDHS'nin 55-75. maddelerine dâhil edilmiştir. Buna göre kavram, bir kıyı devleti ile karşısındaki devlet arasındaki mesafenin 400 deniz milinden daha geniş olması durumunda 200 deniz miline kadar münhasır ekonomik bölge ilan etmesine imkân tanımaktadır. Bu durumda 200 deniz mili ilan edilmiş bir devletin 12 mil kadar karasuları genişliği bulunması durumunda geriye kalan 188 milin münhasır ekonomik bölge olması söz konusudur (Karataş, 2015: 87). Bu alanda kıyı devletleri canlı doğal kaynaklar ile madenler ve cansız diğer doğal kaynaklar hakkında egemenlik hakkına sahiptir. Ayrıca deniz suyu, akıntı veya rüzgârdan enerji üretilmesi gibi bölgenin ekonomik amaçlı araştırılması ve işletilmesine yönelik hakları da bulunmaktadır (Karataş, 2015: 93). Bu alanda kıyı devleti suni adalar, ekonomik amaçlarla tesis ve yapılar, yapma yetkisi vardır (Karataş, 2015: 94). Münhasır ekonomik bölge 200 mile kadar ilan edilebilmekle birlikte bu uzunluk, karşılıklı konumlanmış komşu kıyı devletlerinin antlaşmaları ile sınırlandırılabilir. Burada, antlaşma olsun ya da olmasın, belirlenimin uluslararası hukuka uygun ve hakça bir bölüşme çerçevesinde yapılması öncelikle amaçlanmaktadır (Pazarıcı, 2010: 288).

3. Ege Denizi'nde Yunanistan ve Türkiye'nin İddiaları

Yunanistan 1829 yılında Osmanlı'dan bağımsızlığını elde ettiğinde pek çok ada, Osmanlı egemenliğinde kalmıştır. Samatya, Gökçeada, Bozcaada, Limni, Nikarya, Menteşe Adaları,

Sparoanto, Casos, Piscopis, Misiros, Kalimnos, Leros, Patmos, Lipsps, Simi ve Kos bu adalardı. 1913'de İtalyanların Menteşe adalarını işgali ve akabinde Rodos ve Oniki Adaları 1913 Uşi antlaşması ile elde etmeleri, (Vassalotti, 2011: 388) Balkan harbi sırasında ise Yunanistan'ın Koyun Adaları, Anipsara ve Hurşit adalarını işgal ettiği görülmektedir. 1914 yılındaki Londra Antlaşması ile Yunanistan'ın bu adalar üzerindeki egemenliği kabul edilmiştir (İnan ve Acer, 2004: 125-157).

Türkiye ve Yunanistan arasındaki sınırı belirleyen temel antlaşma Lozan Konferansı sonucunda kabul edilen Lozan Barış Antlaşmasıdır. Bu antlaşma çerçevesinde kuzey-doğu Ege adaları, 1914 Londra kararını teyit etmiş, güneydoğu ege adaları ise İtalya'ya bırakılmıştır. Lozan Antlaşması'nın 12/3 hükmü, Asya kıtasına 3 milden daha az mesafedeki adalar hariç olmak üzere, geri kalan adaların İtalyan egemenliğinde olanlar hariç Yunanistan'a bırakılmasını öngörmekteydi. 1947 yılında İtalya ile Müttefik devletlerarasında yapılan Paris Barış Antlaşması, bugünkü Yunanistan'ın sınırlarını belirlemiş ve İtalya'nın bölgedeki adaları, "askerden arındırma" (demilitarisation) koşulu ile Yunanistan'a bırakılmıştır (Pazarıcı, 1988: 152-153; Vassalotti, 2011: 388). Lozan Barış Antlaşması'nın 12. maddesi çerçevesinde Yunanistan, sahibi olduğu Kuzey-doğu Ege adalarını da silahsızlandırmak koşulu ile egemenliği altına almıştır. Bunlardan Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya adaları kısmen silahsızlandırılmıştır. Limni ve Semadirek adaları ise tam askerden arındırılmıştır. 1947 yılında Yunanistan'a verilen güneydoğu adaları ise tam askerden arındırılmışlardır. Çalışma, askersizleştirme üzerine eğilmediğinden bu konuda detaylı değerlendirme yapılmamıştır.

Bugünkü konjonktürde Yunanistan, Ege Denizi'nin %35-45'lik bir alana hâkimdir. Türkiye ise yalnızca %7'lik bir kısmı kontrol etmektedir (Vassalotti, 2011: 398; Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, 2022). Yunanistan'ın karasularını artırma ve kıta sahanlığını genişletme iddiaları Türkiye'nin aleyhine olduğu gibi Türkiye'nin karşı tezleri de Yunanistan tarafından bütünüyle reddedilmektedir. Ege Denizi'nde Türkiye ve Yunanistan arasındaki gerilimin temelde iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan biri ege adalarının statüsü iken diğeri Yunanistan ve Türkiye'nin kıta sahanlıklarının başlangıç noktası ile bu adaların ilişkisi üzerinden şekillenmektedir. Bu nedenle tarafların iddialarını kıta sahanlığı ve ege adaları üzerinden incelemek gerekmektedir.

3.1. Bazı Ege Adaları Üzerindeki Egemenlik İddiaları

Yukarıda bahsedildiği şekliyle Lozan Barış Antlaşması ve Paris Barış Antlaşması ile adalar Türkiye ve Yunanistan arasında taksim edilmişse de antlaşmaların yorumlanması konusunda farklılıklar olduğu görülmektedir. Yunanistan, Lozan Barış Antlaşması'nın 12. maddesi çerçevesinde, Türkiye kara ülkesine 3 mil mesafede olan adalar dışında kalan, Gökçeada, Bozcada ve Tavşan Adaları dışındaki tüm adaların kendisine ait olduğunu iddia etmektedir.

Türkiye açısından bu iddia savunulabilir değildir. Bu iddiaların karşıtı olarak Türkiye, gri alanlar teorisi olarak tanımlanabilecek bir teoriyi ileri sürmektedir. Bu ise adaların tarihsel aidiyetlerini ileri süren bir teoridir (Bonavita, 2019: 12-13). Türkiye'nin savunusu, bu alandaki tüm adaların değil yalnızca Lozan Barış Antlaşması'nda ismi açıkça Yunanistan'a ait olduğu zikredilen adalar Yunanistan'ın egemenliği altındadır. İsmi açıkça zikredilmeyen adalar, Türkiye'nin 3 milden daha fazla uzaklıkta olsa bile Türkiye'nin egemenliğindedir zira bu adalar Osmanlı Devleti'ne aitti ve Türkiye bu devletin devamı niteliğindedir. Durumun bu şekilde olduğu kabul edilmese bile en azından Yunanistan ve Türkiye tarafından ortaklaşa kararlaştırılmalıdır. Araştırmalar bu

türden kayalık, ada ve adacıkların sayısının 150 olduğunu göstermektedir (İnal ve Acer, 2004: 127).

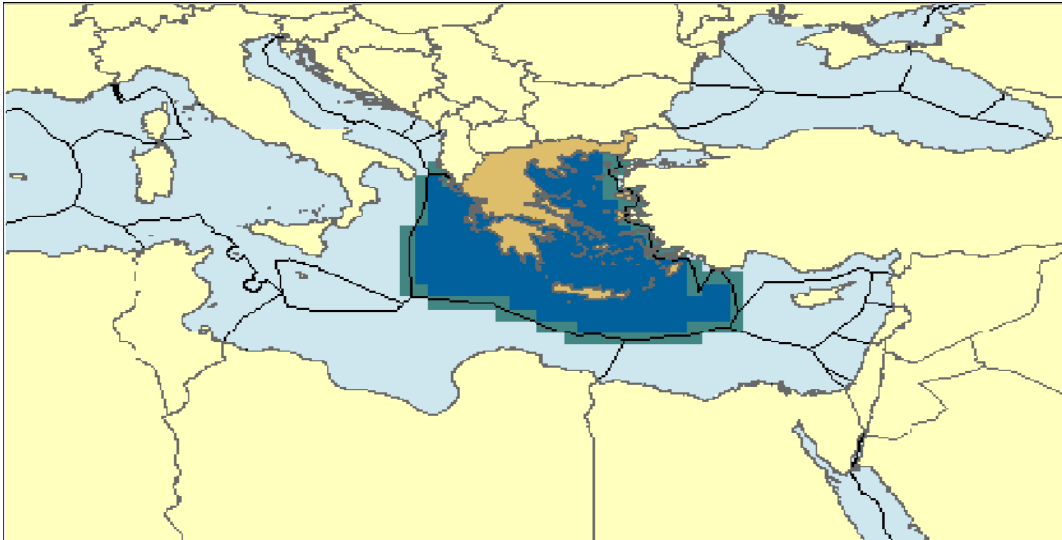
Bu çatışma, 1995'te patlak veren Kardak krizi ile gün yüzüne çıkmıştır. Kardak kayalıkları Doğu Kardak ve Batı Kardak olmak üzere iki tanedir ve bu kayalıklar Türkiye kara ülkesine 3,6 mil ve 3.9 mil uzaklıktadır. Türkiye ve Yunanistan bu adaların kendilerine ait olduğunu iddia etmiştir. Türkiye, bu adaların Muğla İli'ne kayıtlı olduğunu iddia etmiş ve kendi egemenliğine ait olduğunu savunmuştur. Bu bölgede Türk balıkçıların uzun yıllardır açık bir şekilde faaliyet yürüttükleri, Türk gemilerinin serbestçe gezindiği ifade edilmektedir (Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs 2022). Kayalıklar Anadolu kıyıları üzerinde Bodrum'da konumlanmaktadır. Kayalıkların en yakın büyük Yunan Adası olan Kalimnos'a 5.5 mil uzaklıkta olduğu fakat Türkiye'nin Çavuş Adası'na 2.2 mil uzaklıkta olduğu ifade edilmektedir. Türkiye, Lozan Antlaşması'nın yorumlanması ile ilgili iddialarının haricinde, bölgedeki Kardak kayalıkları ve benzer ada ve adacıklar ile ilgili olarak İtalya ile arasında 4 Ocak 1932 tarihinde imzalanan antlaşmaya da dikkat çekmektedir. Bu antlaşma, Ege Denizi'nde, Lozan Antlaşması'nda bahsi geçmeyen Castellorizo Adası etrafındaki adalar, adacıklar ve kayalıkların egemenliğinin belirlenmesini konu edinmektedir. Antlaşma, ada, adacık ve kayalıkları isim isim sayarak egemenliklerin pay edilmesini konu edinmekteydi. Fakat bu antlaşma, Kardak kayalıkları ile ilgili bir değerlendirme içermemektedir. Bahsi geçen antlaşma, 28 Aralık 1932 tarihinde yapılan başka bir sözleşmede yer almaktaydı ve bu antlaşmaya göre Kardak kayalıkları İtalya'ya aitti. Yunanistan bu sözleşmeleri esas alarak, Ege Adalarının belirsiz bir durumunun olmadığını ortaya koymaktadır (Strati, 2000: 93-94). Fakat bu antlaşma TBMM tarafından tartışılmamış ya da kabul edilmemiştir. (İnal ve Acer, 2004: 127; Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, 2022). Dolayısıyla Türkiye bu antlaşmanın hukuken bağlayıcı olmadığını iddia etmektedir. Kaldı ki antlaşma, uluslararası hukuk açısından geçerlilik kazanmasını sağlayacak şekilde, Milletler Cemiyeti'ne bildirilmediğinden bağlayıcılık kazanmamıştır. Ayrıca Yunanistan da 1952 yılı gibi erken bir tarihte bu anlaşmanın geçerliliğinin belirsiz olduğunu iddia etmiştir (İnal ve Acer, 2004: 217).

Hukuki tartışmalar bir kenara, Bonavita, Kardak krizi sonrasında yaşananların, Türkiye tarafından savunulan gri bölgeler teorisinin bir iddia olarak kaldığını ve adalar, adacıklar ve kayalıklar üzerinde gerçek anlamda bir egemenlik kurmayı başaramadığını iddia etmektedir (Bonavita, 2019: 13).

3.2. Karasuları ve Kıta sahanlığı Konusunda Tarafların İddiaları

Türkiye ve Yunanistan arasında, kıta sahanlığına dair ilk tartışmalar, 1973 yılında ortaya çıkmıştır. Yunanistan, Türkiye'nin Petrol Şirketi T.P.A.O'ya Ege Denizi'nde 27 arama ruhsatı vermesi sonrasında ortaya çıkmıştır. Yunanistan, harita olarak sunulan krokinin Yunanistan'ın hakkı olan bölgeyi ihlal ettiğini savunmuş ve diplomatik nota vermiş, fakat Türkiye 1974 yılı itibarıyla girişimlerinin hakkaniyete uygun olduğu gerekçesiyle araştırmalarına devam etmiştir (Franz, 1975: 2). Yunanistan hem BM Güvenlik Konseyi'ne hem de Uluslararası Adalet Divanı'na konuyu taşımış ise de BM Güvenlik Konseyi meselenin iki ülke arasındaki görüşmeler neticesinde çözülmesini tavsiye etmiş, UAD ise yetkisizlik kararı vermiştir (Acer, 2022: 9; Vassalotti, 2011: 389). 1976'da Türkiye ve Yunanistan, Bern Antlaşmasını imzalamışlardır. Buna göre her iki devlet Egede kıta sahanlığı ile ilgili tek taraflı girişim ve eylemlerden kaçınacaktır. Fakat bu anlaşmaya uyulmadığı görülmektedir (Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs-2022).

Yunanistan, 1936 yılında, karasularının sınırının 6 mil olduğunu ilan etmiştir. Şu an da genel kabul gören, Yunanistan'ın Ege'de 6 mil kara sularına sahip olmasıdır (Strati, 2000: 90). Fakat bu kararını sonrasında 3. BM Deniz Hukuku Konferansı süresince bu sınırların 12 mile çıkarıldığını duyuracaktır. Yunanistan açısından bu, tek taraflı olarak kullanabileceği bir yetkidir. Bu iddiasını 14 Kasım 1994'te yürürlüğe giren ve Yunanistan tarafından 1 Temmuz 1995 tarihinde onaylanan Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 3. maddesine dayandırmaktadır. Buna göre karasularının maksimum sınırı 12 mildir. Bunun nedeni olarak ise 6 mil karasularının belirlenmesi durumunda Yunanistan toprakları içerisinde bir bölümün açık deniz haline geleceği ve bunun Yunanistan milli güvenliğini tehlikeye düşüreceği savunulmaktadır (Acer, 2022: 10; Vassalotti, 2011: 390-391). Yunanistan ayrıca karasularının sınırını 12 mile çıkarma projesinin zararsız geçiş ve serbest geçiş prensiplerini garanti altına alarak diğer ülkelerin menfaatlerini ihlal etmeyeceğini ileri sürmektedir (Başdemir, 2006: 37-38; Hayta, 2006: 310-315). Diğer yandan hali hazırda 122 devletin karasularının 12 mile çıkartılmış olmasının bir meşrulaştırıcı sebep olarak öne sürüldüğü görülmektedir (Strati, 2000: 91). Diğer yandan, Yunanistan'ın bir diğer temel iddiası, Ege'de bulunan adalarının Yunanistan ülkesinin ayrılmaz bir parçası olduğu, dolayısıyla karasularının ve kıta sahanlığının değerlendirilmesi için en uç adasının sınır olarak kabul edilmesi gerektiğidir. Bu adalar, kara ülkesi ile siyasi bütünlük içerisindedir (Başdemir, 2006: 37-38; Vassalotti, 2011: 395). Fakat Yunanistan'ın Ege Denizi'nde çok sayıda ve özellikle Türkiye kara ülkesine oldukça yakın adaları bulunmaktadır. Bu durumda Ege Denizi'nin kullanımı açısından Türkiye'nin karasularını neredeyse ortadan kaldıran ve Ege Denizi'ni adeta bir *Yunan Denizine* dönüştüren bir tablo ile karşılaşmaktadır. Zira bu durumda Yunanistan'ın Ege'deki hakimiyeti %64-71 arası bir orana çıkmaktadır (Vassalotti, 2011: 398; Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, 2022). Kaldı ki politikası da bu çerçevede Türkiye ile doğrudan iletişimi reddetmek ve denizde güç kullanmayı ya da gerilimi tırmandırmak şeklindedir (Bonavita, 2019: 11). Bu durum Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Yunanistan'ın İddialarına Göre Yunan Karasuları ve Kıta Sahanlığı
Kaynak: (Chrysochou, 2022)

Bu iddia karşısında Türkiye, devletlerin tek taraflı olarak karasularının sınırını 12 mile çıkaramayacağını, bunun bu iddiaya itiraz etmeyen devletler ya da bir anlaşma ile bunu kabul eden devletler ile hakkında dava açıp aleyhine sonuç alan devletler açısından bunun muteber olacağını iddia etmektedir. Zira uluslararası hukuk açısından 12 mil bir üst sınır ise de ipso jure,

olması zorunlu bir kural değildir (Halog, 2021). Söz konusu ilan açısından Yunanistan'ın bu konuda tarihi hakları olduğunu iddia etmesi gerekmektedir. Kaldı ki 1951 tarihli İngiltere ve Norveç arasındaki balıkçılık davasından anlaşıldığı üzere deniz sahası uluslararası hukuk bakımından sınırlandırılmaya tabidir ve bu iddialara zımnen onay vermeyen, açık ve kesin bir tutumla bu iddiaları reddeden devletler açısından bu iddialar geçerlilik kazanmamaktadır (Cin, 2000: 130-133). Bu noktada Türkiye'nin iddiası, adaların kıta sahanlığına sahip olmadığı değildir. Aksine, Türkiye Cenevre Sözleşmesi'ne de BMDHS'ne de taraf olmamasına karşın, adaların kıta sahanlığına sahip olduğunu kabul etmektedir. Ancak iki kıyıdaş ülkenin kıta sahanlığının paylaşılmasının hakkaniyete uygun olması gerektiğini ileri sürmektedir (Vassalotti, 2011: 396). Türkiye, Ege Denizi'nin açık bir deniz olmadığını, yarı-kapalı (*semi-enclosed*) bir deniz olduğunu, bu nedenle 12 mil ilanı açısından bir istisna teşkil ettiğini ileri sürmektedir (Vassalotti, 2011: 398). Fakat karasularının ilanı açısından yarı-kapalı deniz argümanının ikna edici olmadığı iddia edilmektedir (Halog, 2021; Strati, 2000: 93). Bu noktada Türkiye'nin üzerindeki ispat külfetinin Yunanistan'ın uyguladığı 85 yıldır yürürlükte olan 6 mil uygulamasının bir *diplomatik iyi niyet mi yoksa hukuki bir zorunluluk mu* olduğudur. Türkiye'nin lehine olan, ikincisini ispat edebilmesidir (Halog, 2021).

Bu noktada Türkiye, karasularının tek taraflı olarak ve Yunanistan'ın Türkiye'ye en yakın adasından başlayarak tespit edilmesi iddiası karşısında, hakkaniyete uygun bir paylaşımın gerekliliğine dikkat çekmektedir. Türkiye, iddialarını *Mavi Vatan Teorisi* adı altında sistemleştirmektedir.

Şekil 2: Türkiye'nin Mavi Vatan Teorisi Işığında Türkiye-Yunanistan Arasında Ege ve Akdeniz Paylaşımı
Kaynak: (Turkeygazette, 2022)

Mavi Vatan projesi, özellikle Yunanistan tarafından şiddetle eleştirilmektedir. Bu eleştirinin temel motivasyonu ise Yunanistan'ın egemenliğindeki bazı adaların Şekil 2'de belirtilen alan içerisinde kalmasıdır. Bundan dolayı Yunanistan, Türkiye'yi, *revizyonist, neo-Osmanlıcı, saldırgan* şeklinde nitelendirmekte, bu iddiaların uluslararası hukukun ihlali niteliğinde olduğunu iddia etmektedir. (Washington Post, 2020) Diğer yandan Türkiye ile bu konunun müzakeresinin yapılması ve bir çözüme kavuşturulması noktasında Yunanistan'ın mütereddit tavrı, krizin tırmanmasına sebebiyet veren en önemli etkenlerden biridir. Bunun yerine Yunanistan, karasularının tek taraflı olarak 12 mile çıkarılmasının uluslararası hukuka uygun olduğu ve

Türkiye'nin bu iddiayı kabul etmeyen tavrının saldırgan ve uluslararası hukukun ihlali niteliğinde olduğunu öne süren tavrını devam ettirmektedir (Acer, 2022: 14-15).

Bugün söz konusu uyuşmazlık hala etkisini göstermektedir. Türkiye, Yunanistan'ın karasularını, hala 1936'da Yunanistan tarafından ilan edildiği şekliyle 6 mil olarak kabul etmektedir ve bu çerçevede, Ege'nin yer altı kaynaklarını araştırma faaliyetlerine devam etmektedir (Bonavita, 2019: 13).

Türkiye'nin bu konu bağlamındaki iddiaları incelendiğinde farklı bir bakış açısı geliştirmeye yöneldiğini anlamak mümkündür. Bir kere Türkiye, bölgedeki adaların konumlanışı, Ege denizinin yarı kapalı bir deniz olması, Türkiye'nin ana karasına konumu itibarıyla bazı Yunan adalarının oldukça yakın bir şekilde bulunması gibi hususlar Ege sorununa özel bir durum atfetmektedir. Bu nedenledir ki Türkiye-Yunanistan arasındaki Ege sorunu konusunda evrensel kıta sahanlığı kurallarının kat'iyetle tatbik edilmesi sorunlara mahal verecektir. Bu nedenledir ki Ege denizinde evrensellik değil hakkaniyet söz konusu olmalıdır (Ege Sorunları Paneli, 2004: 33 vd). Diğer yandan önemle ifade edilmelidir ki Türkiye açısından sorunun ikili müzakereler sonucunda çözülmesi gerekmektedir. Bu nedenle söz konusu uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na müracaat edilerek halledilmesi bir zaruret değildir; hatta öncelikli de olmamalıdır. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi bu bağlamda genel nitelikli bir anlaşma olarak belirlemekteyken özel nitelikli anlaşmazlıkları çözümleyebilmek açısından geçerli hükümler ihtiva etmemektedir. Bu sorunun evrensel nitelikli, BMDHS'nde yer alan kurallar uyarınca çözümlenmesi durumunda Türkiye'nin Ege Denizi'nde herhangi bir egemenlik iddiası kalmayacaktır (Yenigün, 1998: 19).

4. Ege Adalarının Silahlandırılması

Ege Adaları'nın silahlandırılması meselesi, 1923 yılında, Lozan Barış Antlaşması ile çözümlenmiştir. Bu sözleşme, Ege Denizi'nde adı geçen adalarında herhangi bir şekilde topçu tesislerinin, denizaltı araçlarının, askeri havacılık tesislerinin bulunamayacağına dair hükümler ihtiva etmektedir (Pazarcı, 1986: 7 vd). Buna karşın Yunanistan tarafının temel argümanı, Türkiye'nin 1947 yılında imzalanan Paris Barış Antlaşması'nın tarafları arasında yer almamasıdır. Bu sözleşme, temel olarak katılımcı devletlere bazı haklar ve yükümlülükler getirmektedir. Ayrıca Yunanistan'a göre Türkiye'nin girişimleri ile Boğazlar konusundaki anlaşmazlıkları çözmek maksadıyla akdedilen 1936 yılındaki Montreaux Boğazlar Sözleşmesi ile Lozan Barış Antlaşması'nın eki niteliğindeki Lozan Boğazlar Antlaşması yürürlükten kalkmıştır. Dolayısıyla bu sözleşmenin silahsızlanmayı düzenleyen hükümleri de artık geçerlilik arz etmemektedir. Artık isterlerse hem Türkler hem de Yunanlılar egemenlik kurdukları adalarda silahlanma yoluna gidebileceklerdir. Ayrıca Yunanistan, Türkiye'nin Dördüncü Ordusunu İzmir'de teşekkül ettirdikten sonra egemenlik kurduğu adalarda silahlanma yoluna girmiştir. Bu iddiaların aksine Türkiye'nin tezleri birkaç temel iddia üzerine inşa edilmiş görünmektedir. Bunlardan ilki bazı kilit önemdeki adaların (*Limni ve Semadirek gibi*) Lozan Boğazlar Antlaşması'nın 4., 12. ve 13. maddeleri uyarınca silahsızlandırılmasına ilişkin hükümler geçerliliğini sürdürmektedir. Bunun temel nedeni, Montreaux Boğazlar Sözleşmesi'nin esas itibarıyla Çanakkale ve İstanbul Boğazları'nın hukuki statüsünü yeniden düzenlemeye yönelmesi fakat Ege Adaları ile ilgili bir belirlenimde bulunmamasıdır. Dolayısıyla Yunanistan tarafından Ege adalarında meydana gelen silahlanma girişimlerinin doğrudan sözleşme hükümlerine aykırılık teşkil ettiği açıktır. Diğer yandan Lozan Barış Antlaşması'na Türkiye ve Yunanistan taraf iken, Türkiye'nin tarafı olmadığı Paris Barış Antlaşması'nın Türkiye aleyhine tatbik edilmesini talep etmek, her şeyden evvel, evrensel hukuk prensipleri ile

bağdaşmamaktadır. Kaldı ki İtalya ve Yunanistan arasında 10 Şubat 1947 tarihinde akdedilen Paris Barış Antlaşması'nın, İtalya'nın egemenliğindeki adaların Yunanistan egemenliğine devrini sağlamanın yanında söz konusu adaların *silahsızlanması ve askerden arındırılması* şartıyla tesliminin öngörülmesi de Türkiye'nin lehine yorumlanması gereken hükümlerdir (Şen, 2015: 214)

5. Uluslararası Yargı Kararları Çerçevesinde Konunun İncelenmesi

Bir önceki kısımda Yunanistan ve Türkiye'nin adaların sahipliği ve bilhassa kıta sahanlığı konusundaki iddiaları incelenmiştir. Peki, bu sorunun çözümü nasıl şekillenmelidir? Bir kere, yukarıda ortaya konulduğu üzere bu sorunun en temel çözümü iki ülkenin karşılıklı anlaşması ile çözümlenmelidir. Diyalog ve anlaşma, uluslararası hukuk açısından önemle teşvik edilmektedir. Fakat sorunun bir anlaşma ile neticelenme ihtimali güçtür zira 1974'ten beri sorunun sulh ile çözülmesi konusunda ilerleme kaydedilememiştir. Öyleyse meselenin uluslararası hukuka yön veren içtihatlar ekseninde ele alınması önem arz etmektedir.

Bölgede büyük-küçük çok sayıda adanın bulunması, bir ülkenin kıta sahanlığının nereden başlayacağına ilişkin tereddütler açıktır. Yunanistan'ın Girit, Kaşot, Kerpe, Rodos ve Meis adalarının konumu Türkiye açısından önemli bir dezavantaj oluşturmakta, Ege Denizi'nde egemenlik haklarını kullanmak konusunda güç duruma düşürmektedir (Acer, 2021: 89). Yunanistan tarafından ileri sürülen uluslararası hukuk prensibi *eşit uzaklık* ve *ortay hat* temeline dayanmaktadır. Peki, UAD'ın meseleye yaklaşımı nasıldır? Bunu *Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Davaları* üzerinden değerlendirmek mümkündür. 1967 yılında, Kuzey Denizi'ne kıyıdaş ülkeler olan Hollanda ve Danimarka, 31 Aralık 1966'da aralarında *eşit uzaklık* prensibini uygulayarak sınırlarını belirlemişlerdir. Federal Almanya ise bu antlaşmaya taraf değildir ve kendisine bırakıldan daha büyük bir alan talep ettiği için 1967 yılında UAD'a başvurmuştur. Divan ise 1958 Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesi'nin 6. maddesinde yer alan “eşit uzaklık” ilkesinin kıta sahanlığının ayrılmaz bir parçası olmadığına dikkat çekmiştir. Bir ülkenin kıta sahanlığının büyük bir bölümü ülkenin kıyılarına yakın olacaktır fakat buradaki temel etmen yakınlık değildir. Coğrafi ve jeolojik verilere bakılmalıdır. Eğer ki diğer devletler bir devletin aynı nitelikteki haklarına tecavüz etmeden, imkân dâhilinde, yararlanabiliyor ise, eşit uzaklık prensibinin uygulanması ise hakkaniyete aykırı bir netice ortaya çıkarıyor ise bu durumda eşit uzaklık prensibinin uygulanması zorunlu değildir (International Court of Justice, North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany/Netherlands), 26 Nisan 1968). Dolayısıyla UAD, *şayet özel şartlar başka bir sınır getirmiyorsa* sınırın “ortay hat” olacağını belirlemiş bulunmaktadır. Yani özel şartların bulunması durumunda eşit uzaklık geçerli olamaz. Bu prensip uluslararası hukukun ayrılmaz bir parçası değildir. Onun yerine “hakkaniyete uygun” belirlenecek tekniklerden yararlanılarak kıta sahanlığı belirlenecektir (Acer, 2021: 91).

Bu davada UAD, geniş kıyılara sahip devletler ile daha dar kıyılara sahip devletler arasında ayırım yapmış ve şu sonuca varmıştır ki anlaşmazlığın tarafı olan devletlerin coğrafi yapıları ile orantılı bir bölüşüm esas alınmalıdır.

Bir devletin siyasi parçası olan adaların diğer devletin kıta sahanlığını etkilemesi meselesi de benzer şekilde tartışmalıdır. İngiltere-Fransa arasındaki uyuşmazlıkta belirlenen Hakem mahkemesi de doğal uzantı ilkesinin katı şekilde yorumlanamayacağını, burada kıta sahanlığının yalnızca coğrafi ya da diğer koşullarla değil ayrıca hukuk ve hakkaniyet çerçevesinde belirlenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Böylece bir devletin sahip olduğu ada, diğer kıyı devletinin kara ülkesine yakın ve kıta sahanlığını engelliyor ise bu yöne bakan yanı itibarıyla

adanın kıta sahanlığı açısından değerlendirmeye tabi tutulmaması gerektiği sonucuna varılmıştır (Dağıstanlı, 2006: 32).

Benzer bir dava da *Kanada-ABD Davası Kararıdır*. Bir kıyı devletinin gördüğü deniz alanlarından ona yakın olanlarının diğer tarafa verilerek önünün kapatılmaması gerektiğini ifade eden *kapatmama (no cut off effect)* prensibi uygulama alanı bulmalıdır (Acer, 2021: 93). Bu açıdan, bir ülkenin sahibi olduğu adalara kıta sahanlığı verilmekte ise de özellikle başka bir ülkenin sınırlarına yakın adaların kıta sahanlığının diğer benzerlerine kıyasla daha fazla sınırlandırmaya tabi olacağı uluslararası yargı kararları ile de kabul edilmektedir (Yaycı, 2012: 22). Mahkeme, bu kararında oransallık ilkesine işaret etmiştir. Buna göre kıyı devletlerinin uyuşmazlık konusu bölgedeki kıyı uzunlukları arasındaki farklılık, özel durumlar oluşturabilir. Yine de bu durum dahi başlı başına bir kriter değil, hakkaniyetin gerektirdiği sonuca ulaşmada kullanılacak araçlardan biridir. Somut olayda, tarafların kıyı uzunlukları arasında ihmal edilemez bir farklılık bulunmaktadır fakat buna ağırlık tanınması durumunda diğer kıyı devletinin denize olan uzantısı kesilecek ise bu durumda orantılılık prensibi hafifletilerek uygulanmalıdır. Benzer şekilde kıyıların ötesinde bir ada veya bir grup küçük adaların bulunması gibi coğrafi hususiyetlerin söz konusu olması durumunda, eğer bu adalar kıyıdan oldukça uzaksa ve dikkate alınması sakıncalara sebebiyet verecek ise bu durumda dikkate alınmayabileceğini ifade etmiştir. Mahkemeye göre buradaki kriter, bu adanın mahiyetidir. Eğer adanın bir ölçüde önemli olduğu tespit edilebilirse, önemi ölçüsünde sınırlı bir düzeltici etki tanınabileceği kabul edilmiştir (Dağıstanlı, 2006: 46-51).

Bu açıdan özellikle Yunanistan'ın Türkiye aleyhine iddia ettiği gibi Kerpe, Rodos, Kaşot ve Meis adalarının Türkiye anakarasına yakın yarıda yer almaları nedeniyle Ege Denizi'nde kıta sahanlığı açısından dikkate alınmaması gerektiği ya da sınırlı bir etki sahibi olmalarının gerektiğinin kabulü, hakkaniyete uygun bir değerlendirme olacaktır. Yunanistan ve Türkiye arasındaki uyuşmazlık açısından bu nedenle, Yunanistan'ın iddia ettiği gibi tüm adaların birer siyasi birliğin parçası olması dolayısıyla karasularına dâhil edilmesi ve kıta sahanlığı ölçümlerinde dikkate alınması yönündeki iddiası ile kıta sahanlığının ölçümü konusundaki *ortay hat* iddiası hakkaniyete uygun değildir. Bu uyuşmazlığın çözümü açısından coğrafi üstünlük ve hakkaniyet/orantılılık prensiplerinin uygulanması gerektiği savunulmaktadır (Yaycı, 2012: 24).

5. Sonuç

Çalışma Türkiye ve Yunanistan'ın Ege Denizi üzerindeki uyuşmazlıklarının adaların sahipliği ve ülkelerin karasuları hakkındaki görünümelerini incelemiştir. Bu çerçevede bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışmanın ulaştığı birinci sonuç sahipsiz adalar ile ilgilidir. Türkiye'nin savunusu, bu alandaki tüm adaların değil yalnızca Lozan Barış Antlaşması'nda ismi açıkça Yunanistan'a ait olduğu zikredilen adalar Yunanistan'ın egemenliği altındadır. İsmi açıkça zikredilmeyen adalar, Türkiye'nin 3 milden daha fazla uzaklıkta olsa bile Türkiye'nin egemenliğindedir. Bunun temel nedeni, söz konusu adaların kadim tarihte Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında bulunmasıdır. Türkiye ise Osmanlı Devleti'nin halefidir. Durumun bu şekilde olduğu kabul edilmese bile en azından Yunanistan ve Türkiye tarafından ortaklaşa kararlaştırılmalıdır. Araştırmalar bu türden kayalık, ada ve adacıkların sayısının 150 olduğunu göstermektedir Hem Lozan Barış Antlaşması hem de Paris Barış Antlaşması'nda belirli adalar, belirli ülkelere verilmiş iken pek çok ada ismen zikredilmemiştir. Bu zikredilmeyen adalar ile ilgili olarak Türkiye ve İtalya arasında yapılan 1932

tarihli antlaşmalar ise yürürlüğe girmemiştir. Dolayısıyla hareketsizlik, önceki statükoyu geçerli kılar. Bu ise bu adaların Osmanlı İmparatorluğu'na ait olması, dolayısıyla Türkiye'ye devredildiği gerçeğidir.

Karasuları ile ilgili sorunun ortay hat prensibi ile değil hakkaniyet prensibi ile çözümlenmesi gerektiğidir. Yunanistan'ın karasuları ile ilgili tek taraflı olarak 6 millik sınırlı 12 mile çıkarma yetkisi bulunmaktadır. Türkiye'nin "yarı-kapalı" deniz iddiaları, sözleşmelerin hazırlık aşamalarından görüldüğü üzere ne yazık ki kabul görmemiştir. Fakat 12 mil şeklinde karasularının ilan edilmesi durumunda Ege Denizi neredeyse tamamen Yunanistan'ın egemenliğine girecektir. Dolayısıyla hem karasuları konusunda hem de iki ülkenin kıta sahanlığı konularında UAD'ın kararları çerçevesinde ortay hat ya da eşit uzaklık prensipleri uygulama alanı bulamaz. Bunun yerine iki ülkenin de menfaatine olacak şekilde hakkaniyetli bir bölüşüm tercih edilmelidir.

Yunanistan'ın Ege adalarını silahlandırmasının uluslararası hukuka aykırı olduğudur. Montreaux Boğazlar Sözleşmesi, Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin Ege adalarının silahsızlandırılması ile ilgili hükümlerini yürürlükten kaldırmamaktadır. Kaldı ki İtal ve Yunanistan tarafından imzalanan 1947 Paris Barış Antlaşması ile adalar, ancak askerden arındırılması şartıyla Yunanistan'a bırakılmıştır. Bu durumda Yunanistan tarafından adaların silahlandırılması açıkça uluslararası hukuka aykırılık teşkil etmektedir.

İki ülke arasındaki sorunların yargısal yollarla değil müzakere ile çözümlenmesi gerektiğidir. Türkiye ve Yunanistan arasındaki sorunların uluslararası bir yargı organı tarafından verilecek bir karar ile çözümlenmesi beklenmemelidir. Türkiye açısından sorunun ikili müzakereler sonucunda çözülmesi gerekmektedir. Bu nedenle söz konusu uyuşmalığın Uluslararası Adalet Divanı'na müracaat edilerek halledilmesi bir zaruret değildir; hatta öncelikli de olmamalıdır. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi bu bağlamda genel nitelikli bir anlaşma olarak belirlemekteyken özel nitelikli anlaşmazlıkları çözümleyebilmek açısından geçerli hükümler ihtiva etmemektedir. Bu sorunun evrensel nitelikli, BMDHS'nde yer alan kurallar uyarınca çözümlenmesi durumunda Türkiye'nin Ege Denizi'nde herhangi bir egemenlik iddiası kalmayacaktır.

Kaynakça

- Acer, Y. (2021). Uluslararası yargı kararları ışığında Doğu Akdeniz'de sınırlandırma sorunları ve adaların etkisi. Doğu Akdeniz Sempozyumu-Doğu Akdeniz Sorunlarına Hukuki ve Siyasi Yaklaşım ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çözümdeki Muhtemel Rolü, (Ed. Necdet Ünüvar), Ankara: TBMM Basımevi.
- Acer, Y. (2022). Aegean tension Greece's policy and legal distortions. SETA, No. 80.
- Akbulut, İ. (2015). Devlet, unsurları ve kişiliği. Türk Dünyası Araştırmaları, S. 219.
- Anayurt, Ö. (2021). Anayasa hukuku genel kısım, Ankara: Seçkin Kitabevi.
- Ay, H. ve Uçar, Ö. (2015). Devletin gelişim süreci. İşletme Fakültesi Dergisi, 16 (2), 195-206.
- Başdemir, M. M. (2006). Avrupa Birliği ve müzakere sürecinde Türkiye ile Yunanistan arasındaki karasuları ve hava sahasının genişliği sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniv., SBE.
- Başgil, A. F. (1946). Devlet nedir? Realist bir tanım denemesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 12 (4).
- Başgil, A. F. (1947). Devletin ülke unsuru: Ülke ile devlet birliği arasındaki münasebetin hukuki ve sosyolojik mana ve mahiyeti üzerinde bir izah denemesi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 13 (4).
- Bonavita, M. (2019). Contemporary Strategies and Conflicts in the Aegean Sea region. Instituto Espanol de Estudios Strategicos.
- Chrysochou, G. (2022). [Erişim: 16.8.2022, https://www.researchgate.net/figure/The-Greek-view-for-a-speculative-Greek-EEZ-with-full-effect-of-the-Greek-Islands_fig3_275683323/download]
- Cin, T. (2000). Türkiye ve Yunanistan bakımından Ege'deki karasuları genişliği sorunu, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Dağıstanlı, H. (2006). Ege kıta sahanlığı uyuşmazlığı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, A. (2021). Anayasa hukuku dersleri, Ankara: Seçkin Kitabevi.
- Ertuğrul, Ü. E. (2017). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku sözleşmesine göre kıyı devletinin egemen hakları. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21 (1).
- Franz, E. (1975). Yunanistan ve Türkiye arasında Ege Denizi kıta sahanlığı üzerindeki hak iddiasından doğan tartışma., Madencilik, (Çev. Selçuk Demirsoy), 14 (1).
- Gözler, K. (2011). Anayasa hukukunun genel teorisi Cilt I, Bursa: Ekin Kitabevi.
- Halog, J. (2021). Expansion in the Aegean Sea? Of the could and should in Mediterranean territorial waters. Völkerrechtsblog, [Erişim: 9.8.2022; <https://voelkerrechtsblog.org/expansion-in-the-aegean-sea/>]
- Harari, Y. N. (2015). Hayvanlardan tanrılara sapiens, Çev. Ertuğrul Genç, İstanbul: Kolektif Yayınları.
- Hayta, N. (2006). Ege Adaları Sorunu, Ankara: Gazi Kitabevi.
- International Court of Justice, North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany/Netherlands), 26 Nisan 1968.
- İnan, Y ve Acer, Y. (2004). The Aegean Disputes. The Europeanization of Turkey's security policy: prospects and pitfalls. Foreign Policy Institute.
- Karataş, S. (2015). Münhasır ekonomik bölge üzerinde üçüncü devletlerin hak ve yetkileri. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 23 (2).
- Karğın, Ş. (2010). Ege Adaları'nın hukuksal statüsü ege sorunları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Locke, J. (2019). Yönetim üzerine ikinci deneme. Çev. Fahri Bakırcı, İstanbul: Serbest Kitaplar.
- Oppenheimer, F. (1984). Devlet, İstanbul: Sistem Ofset Matbaacılık Yayıncılık.
- Özkan, ÖA. (2015). Kıta sahanlığının sınırlandırılmasında uluslararası uygulamalar: Sözleşmeler, İçtihat ve Doktrin, The Journal of Academic Social Science Studies. (31).
- Pazarıcı, H. (2010). Uluslararası hukuk, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Pazarıcı, H. (1988). Ege Adalarının Hukuksal Statüsü. Ankara Üniversitesi SBF, 43 (3).
- Republic of Türkiye ministry of foreign affairs, background note on Aegean dispute. [Erişim: 10.8.2022; <https://www.mfa.gov.tr/background-note-on-aegean-dispute.en.mfa>].

- Strati, A. (2000). Greece and the Law of the Sea: A Greek Perspective. The Aegean Sea After the Cold War, Ed. Aldo Chircop,, New York: Springer Publishing.
- Şen, Y. F. (2015). Türk dış politikası 1991-2015. İstanbul: Der Yayınları.
- Toluner, S. (1987). Limni Adası'nın hukuki statüsü ve Montreux Boğazlar Konvansiyonu. İstanbul: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Münasebetler Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Turkey Gazette, (2022). With US and EU support, Greece openly plans to attack Turkey amid Ukraine war, [Erişim: 12.8.2022; <https://turkeygazette.com/with-us-and-eu-support-greece-openly-plans-to-attack-turkey-amid-ukraine-war/>]
- Vassalotti, J. (2011). Rough Seas: The Greek-Turkish Aegean Sea dispute and ideas for resolution. Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review, (33).
- Washington Post, (2020). Amid Mediterranean tensions, retired Turkish admiral grabs the spotlight touting supremacy at sea. [Erişim: 16.8.2022; https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/turkey-greece-blue-homeland/2020/09/26/15cf7afe-fc3b-11ea-830c-a160b331ca62_story.html]
- Yaycı, C. (2012), Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanlarının paylaşılması sorunu ve Türkiye. Bilge Strateji, 4 (6), 1-70.
- Yenigün, C. (1998). Türkiye ve Yunanistan arasında ege denizcilik sorunları. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

Greece gained its independency of 1829 from Ottoman Empire. Since then, Greece has claimed that Aegean Sea has been internal Sea of Greece or, for another word, "Greek lake". However, until the period of 1913-1914, most of Aegean Islands were belong to Ottoman Empire but it lost their sovereignty in favour of Greece and Italy. Today, because of Loussane Peace Agreement, Turkey generally has sovereignty of Islands, which close to Asian continental for 3 miles. Loussane Peace Agreement gave the other Islands which were far away from Turkey more than 3 miles anwere belong to Italy for that period.

On the issue, it should be emphasized that, the agreement counted some of Islands namely, but It didn't contain all of Islands. Therefore Turkey claims that the Islands, which the agreement didn't count namely, are belong to Turkey. Turkey's argument based on historical roots. According to Turkish government, the Islands were belong to Ottoman Empire and Turkey took over Ottoman heritacy by announcement of foundation of Turkish Republic at 1923. On the other side, Greece has not accepted the argument. It puts forward that Turkey and Italy made an agreement at 1932 on sharing of the Islands, which were not counted namely on Loussane, and Kardak rocks, which caused to a crise between Turkey and Greece at 1995-1996, were given to Italy. After then that, Italy turned over the Islands, held at Aegean Sea, to Greece. So, according to Greece, the namely unquoted Islands at Loussane Peace Agreement, has been belong to Greece since 1947. The study claims that Greece's argument is wrong because the agreement which Italy and Turkey made, was not into force.

The disputation, the study examined, is abouth territorial water and continental shelf of these countries. Turkey argues that the Aegean Sea is a semi-enclosed Sea. Therefore, according to Turkey, the 12 miles, which United Nations Agreement on Law of Sea foreseen, can not be implemented for Aegean Sea. Therefore the 6 miles, which is actually into force in legal orders of both of Greece and Turkey, should continue in the future. However, Greece endeavurs to raise its territorial water from 6 miles to 12 miles. Legally, Greece has the right to increase its territorial water until 12 miles but, if it would be happened, Turkey would lose enormous area of the sea which has used and benefit from in practice. Additionally Greece argues that, the calculations of its territorial water and continental shelf should begin from the point that the farest island from the main territory. It's argument bases on that these Islands are parts of Greece both of politically and legally.

Conclusion

As a result, it makes these Islands are Greece territory legally. Also Greece defends the median line or equidistance for continental shelf. However these arguments don't compy with jurisprudence of International Court of Justice and justice. The court ruled that median line is not a compulsory principle of International Law. If the justice require the contrary solution, then the rule of median line can be left. Turkey's argument about continental shelf bases on the jurisprudence of ICJ.

The first conclusion of the study is related to the unclaimed islands. Turkey's argument is that not all islands in this area are under Greek sovereignty, but only those that are explicitly mentioned as belonging to Greece in the Lausanne Peace Treaty. The islands that are not explicitly mentioned are under Turkey's sovereignty even if they are more than 3 miles away from Turkey. The main reason for this is that these islands were under the sovereignty of the Ottoman Empire in ancient history. Turkey is the successor of the Ottoman Empire. Even if this is not accepted to be the case, it should at least be jointly agreed upon by Greece and Turkey. Research shows that the number of such reefs, islands and islets is 150. While certain islands were given to certain countries in both the Lausanne Peace Treaty and the Paris Peace Treaty, many islands were not mentioned by name. The 1932 treaties between Turkey and Italy regarding these unmentioned islands did not enter into force. Therefore, inaction validates the previous status quo. This is the fact that these islands belonged to the Ottoman Empire and were therefore ceded to Turkey.

The question of territorial waters should be resolved on the principle of equity and not on the principle of the median line. Greece has the authority to unilaterally increase its territorial waters from 6 miles to 12 miles. Turkey's claims of a "semi-enclosed" sea have unfortunately not been accepted, as can be seen from the preparatory stages of the conventions. However, in the event of a 12-mile territorial sea, the Aegean Sea would almost completely fall under Greece's sovereignty. Therefore, the principles of median line or equidistance cannot be applied within the framework of the ICJ's rulings on both territorial waters and the continental shelves of the two countries. Instead, an equitable division to the benefit of both countries should be preferred.

Greece's armament of the Aegean islands is contrary to international law. The Montreaux Convention on the Straits does not abrogate the provisions of the Lausanne Convention on the Straits regarding the demilitarization of the Aegean islands. Moreover, the Paris Peace Treaty of 1947, signed by Italy and Greece, left the islands to Greece only on the condition that they be demilitarized. In this case, the armament of the islands by Greece clearly constitutes a violation of international law.

The problems between the two countries should be resolved through negotiations, not through judicial means. The problems between Turkey and Greece should not be expected to be resolved by a decision of an international judicial body. For Turkey, the problem should be resolved through bilateral negotiations. Therefore, the settlement of the dispute in question through an application to the International Court of Justice is not a necessity; it should not even be a priority. While the United Nations Convention on the Law of the Sea appears as a general agreement in this context, it is of a special nature.